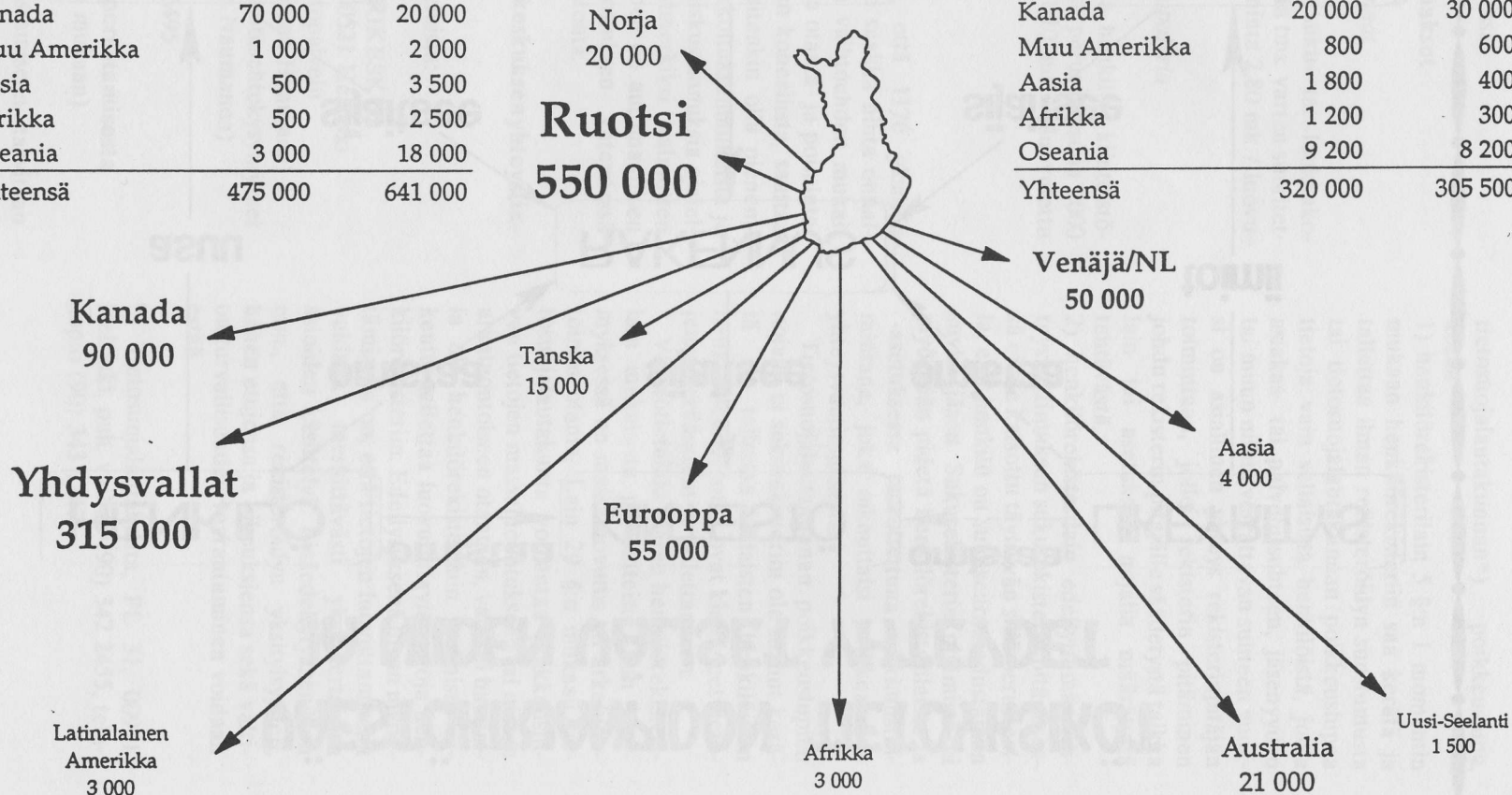

Siirtolaisuus 1860-1989

Kohdema	1860-1944	1945-1989
Ruotsi	(45 000)	502 000
Muu Eurooppa	(55 000)	80 000
Yhdysvallat	300 000	13 000
Kanada	70 000	20 000
Muu Amerikka	1 000	2 000
Aasia	500	3 500
Afriikka	500	2 500
Oseania	3 000	18 000
Yhteensä	475 000	641 000

Ulkosuomalaiset 1990

Maa/maanosa	I polvi	II polvi
Ruotsi	218 000	93 000
Muu Eurooppa	41 000	23 000
Yhdysvallat	28 000	150 000
Kanada	20 000	30 000
Muu Amerikka	800	600
Aasia	1 800	400
Afriikka	1 200	300
Oseania	9 200	8 200
Yhteensä	320 000	305 500

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTTI SUKUTUTKIJAN TIETOLÄHTEENÄ

Suomi on perinteisesti ollut maastamuuttomaa. Viimeisten sadan vuoden aikana on laskettu noin miljoonan suomalaisen muuttaneen muihin maihin. Takaisin palanneita on noin kolmannes. Yksittäisiä lähtijöitä on ollut tasaisena virtana aina, mutta ajoittain siirtolaisuus on saanut varsinaisen joukkoliikkeen luonteen. Pysyväisluonteista suomalaisperäistä asutusta on muodostunut lähinnä siirtolaisuuden pääkohdemaihin, Yhdysvaltoihin, Kanadaan, Ruotsiin, Venäjälle ja Austraaliaan, mutta maailmasta tuskin löytää paikkaa, missä suomalaisia ei ainakin joskus olisi ollut. (KUVA)

Ulkomaille muuttaneen ja sinne ehkä kadonneen henkilön jäljittäminen ja hänen elämänvaiheidensa selvittely tuo sukututkimuksen tekoon aivan omat ongelmansa ja lähdemateriaalinsa sekä samalla myös haasteensa. Hajallaan olevien koti- ja ulkomaisten lähderyhmién tavoittaminen ja tulkinta edellyttää paitsi tietoa tarjolla olevista mahdollisuuksista myös kieli- taitoa.

Tilastoja eri maihin muuttaneista on laadittu Suomessa jo viime vuosisadan lopulta lähtien ja siirtolaisuutta ilmiönä on tutkittu varsin runsaasti, mutta yksittäistä henkilöä koskevia tietoja on kuitenkin melko työlästä löytää tästä aineistosta. Maamme ainoa siirtolaisuutta kokonaisvaltaisesti tarkasteleva ja tutkiva laitos, Siirtolaisuusinstituutti, on etenkin viime

aikoina pyrkinyt palvelemaan entistä paremmin myös sukututkijoita sekä muita yksittäisiä henkilöitä ja heidän elämänvaiheitaan selvitteleviä kyselijöitä.

Siirtolaisuusinstituutti aloitti toimintansa Turussa 1.8.1974. Laitos toimii säätiöpohjaisena; säätiöön kuuluvat opetusministeriö, ulkoasiainministeriö, työministeriö, sosiaali- ja terveystoimi- nisteriö, kaikki Suomen yliopistot sekä muita muuttoliikkeestä kiinnostuneita yhteisöjä. Kaikkiaan taustayhteisöjä on 34. Varsinaisen toimintatarkoituksensa instituutti saa opetusministeriöltä.

Siirtolaisuusinstituutin tehtävänä on sääntöjen mukaan edistää siirtolaisuuteen ja maastamuuttoon liittyvän aineiston keräystä, tallentamista ja dokumentointia, suorittaa ja edistää muuttoliiketutkimusta sekä toimia eri puolilla tehtävän siirtolaisuustutkimuksen yhteistyö- ja koordinointielimenä. Sukututkijan kannalta keskeisin ja antoisin aineisto löytyy instituutin arkisto- ja kirjastokokoelmista sekä tietokonepohjaisesta siirtolaisrekisteristä.

Instituutin arkisto

Siirtolaisuusinstituutin arkistossa on yli 200 hyllymetriä siirtolaisten elämään ja itse muuttotapahtumaan liittyvää materiaalia. Pääosa aineistosta on saatu lahjoituksina yksityisiltä henkilöiltä, yhdistyksiltä ja järjestöiltä. Osa on hankittu vaihtosuhteina tai ostamalla. Varsinainen asia-

kirjamateriaali käsittää lähinnä siirtolaisten perustamien yhdistysten ja järjestöjen vuosikertomuksia, pöytäkirjoja, taloudenhoidon asiakirjoja sekä yksityishenkilöiden todistuksia, päiväkirjoja ja muistelmia sekä matkustamiseen liittyviä asiakirjoja. Aineisto on varsin kirjavaa ja sisältää harvoin ehjiä sarjoja. Henkilötason kortistoja on tehty lähinnä amerikansuomalaisista sekä Australialaan ja Uuteen-Seelantiin muuttaneista suomalaisista. Arkiston siirtolaiskokoelmien ainesluetteloita ollaan parhaillaan siirtämässä tietokoneelle, mikä mahdollistaa yksittäistä henkilöä koskevien tietojen ja asiakirjojen löytymisen vastaisuudessa entistä helpommin ja nopeammin.

Siirtolaisten kotimaahan lähettämiä kirjeitä on instituutissa noin 10.000 kappaletta, toistaiseksi käytössä oleva käsikortisto on järjestetty kirjeen lähettäjän mukaan. Noin 8.000 valokuvan kokoelmasta suomalaissiirtolaisista eri puolilla maailmaa voi löytää kuvan kaukomaille lähteneestä sukulaisestaan. Kaikista valokuviissa tunnistetuista henkilöistä on laadittu aakkosellinen kortisto. Edelleen lehtileikkeet, diakuvat, haastattelut, äänilevyt, siirtolaisaiheiset filmit ja videot sekä museaaliset esineet auttavat hahmottamaan kokonais kuvaa siirtolaisten elämästä kautana kotimaasta. Oman aineistonkeruun ohella instituutti pitää yhteyksiä muihin yleis- ja yksityisarkistoihin ja seuraa mitä siirtolaisuuteen liittyvää materiaalia niissä on.

Instituutin kirjasto

Siirtolaisuusinstituutin kirjasto on ainoa siirtolaisuuteen ja maastamuuttoon erikoistunut kirjasto Suomessa. Kokoelmat ovat varsin laajat - tällä hetkellä hyllyiltä löytyy noin 7.000 alan tutkimusta tai muuta julkaisua. Kirjastoon saapuvat lisäksi useimmat ulkosuomalaisten julkaisemat lehdet eri puolilta maailmaa

sekä joukko erilaisia aikakauslehtiä. Kirjasto toimii ensisijaisesti laitoskirjastona, mutta myös kaukolainausta on mahdollista.

Tutkimus- ja kaunokirjallisuuden ohella instituutin kirjasto tarjoaa myös yksittäistä henkilöä etsivälle sukututkijalle kiinnostavaa materiaalia. Ulkosuomalaisten järjestöjen ja yhdistysten historiikit sekä juhla- ja vuosikirjat sisältävät myös henkilöhistoriallista aineistoa, samoin suomalaisten siirtolaisten asuttamien alueiden paikallishistoriat luettelevat paikkakuntien asukkaita nimeltä mainiten. Siirtolaisten elämäkertatietoja, usein valokuviensa kanssa, löytyy myös matrikkeli-tyyppisistä julkaisuista ja biografioista. Amerikansuomalaisten vuosittain julkaisemat kalenterit, kuten Kirkollinen Kalenteri, Siirtokansan Kalenteri ja Raittiuskansan Kalenteri, sisältävät runsaasti merkkipäivä- ja muistokirjoituksia, joissa on yksityiskohtaisia kuvauksia henkilöiden elämänvaiheista niin työelämässä, yhdistystoiminnassa kuin perhepiirissäänkin.

Siirtolaisrekisteri

Siirtolaisuusinstituutin mahdollisuudet palvella yksittäistä siirtolaista jäljittävää tiedustelijaa ovat olennaisesti parantuneet siirtolaisrekisterin perustamisen ansiosta. Vuonna 1988 tuli kulu-neeksi 350 vuotta ensimmäisestä ruotsalais-suomalaisesta siirtolaisuudesta Pohjois-Amerikkaan. Suomen valtio myönsi juhlavuoden kunniaksi erityisen määrärahan tietokonepohjaisen rekisterin perustamista varten. Kotimaisten tiedustelijoiden ohella rekisteri palvelee myös ulkomaille siirtyneiden siirtolaisten jälkeläisiä näiden etsiessä juuriaan Suomesta.

Siirtolaisrekisteri koostuu useista tiedostoista, joissa tapauksena on yksittäinen siirtolainen. Ensimmäisessä vaiheessa tavoitteena on ennen maailmansotia tapahtuneen muuttoliikkeen tallentaminen. Keskeiset lähdesarjat

tämän ns. vanhemman siirtolaisuuden kohdalla ovat passi- ja matkustajaluettelot sekä ulkomailla kuolleita suomalaisia koskevat asiakirjat. Painopiste on lähtötilanteen dokumentoinnissa; alkupe-
räisen materiaalin kattavuudesta riippuen tiedot yksittäisestä henkilöstä voivat vaihdella, mutta lähtöajankohdan ja muuton määränpään selvittäminen ovat olennaisen tärkeitä ennen jatko-
tutkimuksia ulkomaisten lähteiden avulla.

Kaikilla ulkomaille matkustavilla tuli periaatteessa olla passi vuodesta 1862 lähtien, mutta varsinkin raja- ja rannikko-seuduilta voitiin matkaan lähteä ilman virallista dokumenttiakin. Passitietojen siirto tietokoneelle auttaa löytämään myös muualta kuin kotiläänistä matkapassin lunastaneet siirtolaiset. Luettelosta käy ilmi mm. passinottajan nimi, ammatti, syntymäaika, siviilisääty, kotipaikka, passin myöntänyt viranomainen, passin antopäivä ja kesto sekä samalla passilla mahdollisesti matkustavat muut perheenjäsenet. Matkan määränpää on yleensä merkitty melko epätarkasti: Amerikka, Ruotsi, Venäjä tai pelkästään ulkomaat.

Kaukosiirtolaisuuden tutkimisessa tärkeän lähdesarjan muodostavat siirtolaisia valtameren taakse kuljettaneiden laivojen matkustajaluettelot. Niistä selviää tarkka lähtöpäivä kotimaasta, jatkoyhteys Englannista, laivojen nimet, lipun hinta, mahdolliset matkakumppanit sekä matkan määränpää kohdemaassa.

Kolmas asiakirjasarja, jonka tietoja tallennetaan tietokoneelle, on kirjeenvaihto, joka syntyi Suomen ulkomailla olevien konsulaattien ja ulkoministeriön välillä suomalaissyntyisen henkilön kuollessa ulkomailla. Kuolintieto välittyi kotiseurakuntaan ulkoministeriön välityksellä, samoin perintö- ja jäämistöasiat hoidettiin ministeriön kautta. Vain pieni osa siirtolaisten kuolemantapauksista tuli rekisteröityä kotimaassa, mutta hyvällä onnella

sukututkija voi löytää tästä aineistosta arvokasta lisätietoa sukulaistensa vaiheista uudessa kotimaassa aina jälkeläisten osoitetietoja myöten. Asiakirjoja säilytetään Ulkoasiainhallinnon arkistossa Helsingissä.

Siirtolaisuusinstituuttiin on hankittu valtionarkistosta mikrofilmikopiot vuosien 1820-1920 passiluetteloista sekä valokopiot Suomen Höyrylaiva Osakeyhtiön matkustajaluetteloista vuodesta 1892 noin vuoteen 1955. Siirtolaisrekisterin atk-tiedostoissa on tällä hetkellä yli 280.000 tietuetta, kokonaistavoitteen ollessa 800.000. Matkustajaluetteloista on tallennettu vuodet 1892-1912, jäämistöasiakirjoista vuodet 1920-1950 ja passiluetteloista läänistä riippuen vuosisadan alkuvuosia. Suurimman siirtolaisläänin, eli Vaasan läänin hallituksen myöntämiä passeja löytyy tietokoneelta vuosilta 1896-1902.

Edellä mainittujen kolmen asiakirjasarjan lisäksi siirtolaisrekisterissä on tiedosto Suomen kansalaisuuden saaneista ulkomaalaisista vuosilta 1832-1939 sekä mikrofilit kolmen amerikansuomalaisen seurakunnan kirkonkirjoista.

Meneillään oleva tallennustyö kestää vielä vuosia, mutta kun nyt tallennettava materiaali saadaan kokonaisuudessaan tietokoneelle, tulee painopiste siirtymään entistä enemmän ulkomailta hankittavaan lähteistöön. Rekisteri pyrkii kuitenkin palvelemaan mahdollisuuksiensa mukaan sekä koti- että ulkomaisia tiedustelijoita jo tässä vaiheessa. Siirtolaisrekisteristä löytyneistä tiedoista veloitetaan 100 mk, mutta neuvonta, ulkomaisten virastojen osoitetiedot, ym. opastus on luonnollisesti ilmaista.

Tiedustelut siirtolaisrekisteriin voi lähettää osoitteella:

Siirtolaisuusinstituutti
Siirtolaisrekisteri
Piispankatu 3
20500 TURKU